

Muuttuvaa veropolitiikkaa Yhdysvalloissa

Tom-Henrik Sirviö

Emmanuel Saez ja Gabriel Zucman,
*The Triumph of Injustice: How the Rich Dodge Taxes
and How to Make Them Pay.*
W. W. Norton & Co., 232 sivua

Eriarvoisuus on kasvanut monissa länsimaissa viimeisten vuosikymmenten aikana ja se on ollut myös kasvavan taloustieteellisen mielenkiinnon kohde¹. Tulonjakoa kuvaavien aikasarjojen kehittyttyä on siirrytty tarkastelemaan tarkemmin talousjärjestelmän eri puolien roolia eriarvoisuuden muutoksissa. Yksi uusista panostuksista tähän kirjallisuuteen on Emmanuel Saezin ja Gabriel Zucmanin viime syksynä ilmestynyt kirja.

The Triumph of Injustice: How the Rich Dodge Taxes and How to Make Them Pay käsittelee Yhdysvaltojen verojärjestelmän muutosta 1900-luvulla. Lisäksi kirja esittää ratkaisuja

¹ Eriarvoisuuskehityksestä esimerkiksi Piketty (2003) ja Piketty ja Saez (2003).

kasvaneeseen eriarvoisuuteen ja kirjoittajien mielestä kasvavaa eriarvoisuutta luoneeseen veropolitiikkaan. Kirja perustuu pitkälti kirjoittajien aiemmissa tutkimuksissaan esittämiin arvioihin ja sen tyyli on vahvasti popularisoiva. Sanomassaan kirja on suhteellisen provokatiivinen.

Kirjan olennaisimpia teesejä on, että Yhdysvaltojen verojärjestelmä on kokonaisuudessaan muuttunut regressiiviseksi. Kirjoittajien mukaan miljardöörit maksavat nykyisin suhteessa tuloihinsa vähemmän veroja kuin työväenluokka. Kirjassa mainitaan regressiivisyyden syyksi poliittisen ajattelutavan muutos. Erityisesti pääomatuloista on kirjoittajien mukaan tulossa verovapaita. Kun suurituloisimpien tulot ovat suurilta osin pääomatuloja,

heidän veroasteensa laskevat tällaisen veropoliittikan seurauksena.

Yhdysvaltojen verojärjestelmän regressiiviseksi muuttumista koskeva hypoteesi on kirjan kiistellyimpiä. Hypoteesi perustuu osaltaan Saezin ja Zucmanin (2019b) esittämään analyysiin, joka on herättänyt kritiikkiä. Splinterin (2019) mukaan Yhdysvaltojen verojärjestelmä vaikuttaa Saezin ja Zucmanin (2019b) analyysissä regressiiviseltä, koska he ovat tehneet aiemmasta kirjallisuudesta poikkeavia metodisia valintoja. Näissä valinnoissa korostuu se, että tulojakauman yläpäässä tuloja liioitellaan ja tulojakauman alaosassa niitä aliarvioidaan. Tällöin veroasteet näyttävät suurituloisille todellisiin verrattuina liian pieniltä ja pienituloisille liian suurilta.

Vaikka Yhdysvaltojen verojärjestelmän progressiivisuudesta kiistellään varmasti jatkossakin, verotuksen painopisteen muuttuminen viimeisten vuosikymmenten aikana on selvää. Verouudistusten tarkoituksena on ollut madaltaa veroasteita ja laajentaa veropohjaa. Uudistukset ovat kuitenkin hyödyttäneet varsinkin suurituloisia, kun erityisesti vuosien 1986 ja 2017 laajojen verouudistusten seurauksena niin yhteisövero kuin erityisesti ylimmät tuloveroasteet laskivat.²

Vaikka Saezin ja Zucmanin kirja sisältää empiiriseen taloustieteelliseen tutkimukseen perustuvaa analyysiä, on se myös erittäin kiinnostava kuvaus Yhdysvaltojen verojärjestelmän historiasta. Saez ja Zucman analysoivat veropo-

liittikan painopisteen muuttumista ja löytävät kaksi laajaa veropoliittisen paradigman muutosta.

Ensimmäinen tapahtui 1930-luvulla, jolloin verotuksen yhdeksi tavoitteeksi asetettiin liian suurten omaisuuksien syntymisen estäminen. Suurituloisimpien marginaaliveroasteet nousivatkin jopa yli 90 prosenttiin. Toinen muutos tapahtui 1980-luvulla, jolloin äärimmäisenkin suuret tulot ja omaisuudet alettiin nähdä toivottavina eikä niitä haluttu pienentää liiallisen verotuksen avulla.

Suurten tulojen ja omaisuuksien toivottavuuden ajatuksen lisäksi Saez ja Zucman näkevät verovälttelyn³ yleistymisen osaksi paradigman toista muutosta. Heidän mukaansa 1980-luvulla alkaneen poliittisen suuntauksen seurauksena oli mahdollista luoda toimiala, jonka pääasiallisena tehtävänä oli auttaa varakkaita yksilöitä ja yrityksiä verovelvollisuutensa minimointiin hyödyntäen lainsäädännön porsaanreikiä ja yritysten osalta kansainvälisten verosopimusten aukkoja.

Olellainen osa kirjaa ovat kirjoittajien tarjoamat ratkaisut, jotta Yhdysvalloista tulisi tasa-arvoisempi yhteiskunta. Heidän mukaansa esimerkiksi progressiivisen varallisuusveron asettaminen, kaikille yhtäläisen sairausvakuutuksen säätäminen ja koulutuksen tasa-arvon lisääminen olisivat keinoja vähentää eriarvoisuutta. Erityisesti ehdotus progressiivisesta varallisuusverosta on herättänyt paljon keskustelua ja sen toimivuus on kyseenalaistettu.⁴

² Slemrod (2018) esittää verouudistusten olennaisimmat muutokset. Yhteisövero laski molempien verouudistusten seurauksena yli 10 prosenttiyksikköä. Verojen keventymisen volyyymiä kuvaa hyvin Slemrodin (2018) huomio, että suurituloisimpien veroaste laski vuosien 1981 ja 1986 välillä noin 70 prosentista 28 prosenttiin.

³ Verovälttelyllä viitataan englanninkielisessä kirjallisuudessa käytettyyn termiin *tax avoidance*, jolla tarkoitetaan laillisia keinoja maksettujen verojen määrän minimoimiseksi. Usein verovälttely hyödyntää lainsäädännön porsaanreikiä.

⁴ Progressiivisen varallisuusveron haasteista Kopczuk (2019).

Saezin ja Zucmanin kirja on uudenlainen panos julkiseen keskusteluun. Provokatiivisia, taloustieteeseen pohjaavia kirjoja on julkaistu ennenkin. Tällä kertaa kirjan yhteydessä kuitenkin julkistettiin internetsivusto taxjustice-now.org, jossa voi laskea erilaisten veroreformien vaikutuksia. Sivusto tarjoaa myös kattavat liitteet kirjan esittämiin tietoihin ja taustaa niiden laskemisesta.

Lisäksi kirjan voi nähdä osana uudenlaista tapaa yhdistää taloustiede ja talouspolitiikka. Yhdysvalloissa on noussut joukko tunnettuja ekonomisteja, joukossa esimerkiksi Daron Acemoglu ja Dani Rodrik, joiden mielestä taloustieteilijöiltä vaaditaan uudenlaista toimintaa eriarvoistuvien yhteiskuntien maailmassa. Naidu ym. (2020) esittelevät *Economics for Inclusive Prosperity* -aloitetta, jonka tarkoitus on parantaa julkista keskustelua taloustieteen avulla ja tuoda taloustieteen keinot osaksi inklusiivisemmän⁵ eli vähemmän jakautuneen yhteiskunnan luomista. Vaikka Saezin ja Zucmanin kirja ei sinänsä kuulu Efip -aloitteeseen, kirjoittajat ovat mukana kyseisessä organisaatiossa ja näyttävät julkisella toiminnallaan noudattavan Naidun ym. (2020) esittämiä suuntaviivoja.

Vaikka Saezin ja Zucmanin (2019a) analyysin, sen taustaoletusten ja siitä johdettujen politiikkasuositusten toimivuutta on kyseenalaistettu, heidän kirjansa on kiinnostava lisä ajankohtaiseen talouspoliittiseen keskusteluun. Taloudellisten muutosten mittakaavasta voi

kiistellä, mutta suuntana kautta lähes kaikkien kehittyneiden maiden näyttäisi viime vuosina olleen eriarvoisuuden kasvu. Taloustieteeseen perustuvista suunnitelmista tasa-arvoisemman yhteiskunnan luomiseksi onkin toivottavaa käydä avointa keskustelua. □

Kirjallisuus

- Kopczuk, W. (2019), "Comment on 'Progressive Wealth Taxation' by Saez and Zucman prepared for the Fall 2019 issue of *Brookings Papers on Economic Activity*", <http://www.columbia.edu/~wk2110/bin/BPEASaezZucman.pdf> (viitattu 20.7.2020).
- Naidu, S., Rodrik, D. ja Zucman, G. (2020), "Economics after Neoliberalism: Introducing the EfIP Project", *AEA Papers and Proceedings* 110: 366–371.
- Piketty, T. (2003), "Income Inequality in France, 1901–1998", *Journal of Political Economy* 111: 1004–1042.
- Piketty, T. ja Saez, E. (2003), "Income inequality in the United States, 1913–1998", *Quarterly Journal of Economics* 118: 1–41.
- Saez, E. ja Zucman, G. (2019a), *The Triumph of Injustice: How the Rich Dodge Taxes and How to Make Them Pay*, W. W. Norton & Company, New York, N. Y.
- Saez, E. ja Zucman, G. (2019b), "Progressive Wealth Taxation", *Brookings Papers on Economic Activity*, BPEA Conference Drafts, September 5–6, 2019.
- Slemrod, J. (2018), "Is This Tax Reform, or Just Confusion?", *Journal of Economic Perspectives* 32: 73–96.
- Splinter, D. (2019): *U.S. Taxes are Progressive: Comment on "Progressive Wealth Taxation"*, <http://www.davidsplinter.com/Splinter-TaxesAreProgressive.pdf> (viitattu 20.7.2020).

⁵ Tässä yhteydessä inklusiivisuus viittaa aloitteessa ja sitä esittelevässä artikkelissa esiteltyyn *inclusive prosperity* -termiin. Sillä kuvataan tilannetta, jossa taloudellisten resursien tasapuolisen jakauman lisäksi tavoitellaan parannuksia kaikille väestöryhmille myös ei-taloudellisissa inhimilliseen kehitykseen liittyvissä tekijöissä kuten terveydessä ja kansalaisoikeuksissa.